

K vybraným aspektům novely AML zákona

Dne 1. ledna 2021 nabyl účinnosti zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/5008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“),¹ a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů (zjednodušeně dále jen „novela“ nebo „novela AML zákona“).

Novela AML zákona je zákonem primárně implementační povahy, který do českého právního řádu transponuje V. AML směrnici,² některé dílčí dosud netransponované části IV. AML směrnice³ (V. a IV. AML směrnice společně také jen jako „směrnice“) a promítá vybraná doporučení Výboru expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu (MONEYVAL)⁴ v souvislosti s implementací Mezinárodních standardů potírání praní špinavých peněz, financování terorismu a financování zbraní hromadného ničení (Doporučení FATF).

Změny, jež novela přinesla, lze pro přehlednost rozdělit do pěti tematických okruhů:⁵

1. **Rozšíření a přesnější vymezení okruhu povinných osob a omezení, jež se s tímto statutem pojí**
2. **Změny v procesu identifikace a kontroly klienta**
3. **Reforma správního trestání**
4. **Úprava působnosti a pravomoci dozorců úřadů**
5. **Změny údajů, které se shromažďují v centrální evidenci účtů**

Mimo shora uvedené tematické okruhy V. AML směrnice upravuje také evidenci skutečných majitelů právnických osob. Tato úprava je do českého právního řádu transponována samostatným zákonem č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (dále jen „zákon o evidenci skutečných majitelů“), který nabyl účinnosti dne 1. června 2021. Pro úplnost doplníme, že v V. AML směrnici nalezneme také úpravu dílčích aspektů ochrany oznamovatelů protiprávních jednání, jejíž těžiště však na úrovni unijního práva tkví v tzv. směrnici o whistleblowingu,⁶ která bude do českého právního řádu promítnuta samostatným zákonem o ochraně oznamovatelů protiprávních jednání.

Rozšíření a přesnější vymezení okruhu povinných osob a omezení, jež se s tímto statutem pojí

Novelou dochází k přesnějšímu vymezení

povinných osob, jejichž taxativní výčet je obsažen v § 2 AML zákona, a také k zakotvení některých nových kategorií povinných osob.

Z velké části se jedná o změny spočívající ve zpřesnění stávajících definic tak, aby se předešlo výkladovým nejasnostem, resp. byly postaveny najisto dosavadní převládající výklady některých problematických ustanovení, a transpoziční úprava tak lépe odpovídala směrnici a doporučením MONEYVAL.⁷

Definice skutečného majitele se přenáší do samostatného zákona o evidenci skutečných majitelů. Skutečný majitel je tak v § 4 odst. 4 AML zákona nově vymezen jako skutečný majitel dle zákona o evidenci skutečných majitelů a dále jako fyzická osoba, za niž se obchod provádí (tzv. skutečný majitel transakce).⁸

Úprava procesu identifikace a kontroly klienta

V důsledku novely AML zákona doznala podstatných změn úprava procesů identifikace a kontroly klienta, které představují základní nástroje AML opatření, a to ve smyslu jejich konkretizace a v mnoha ohledech i zpřísnění.

Došlo k **rozšíření a zpřesnění údajů a informací**, jejichž platnost a úplnost musí povinná osoba v době trvání obchodního vztahu nebo při dalších obchodech kontrolovat, a rozšířil se také okruh případů, za nichž povinná osoba musí kontrolu klienta provést.

V souvislosti s úpravou procesu identifikace a kontroly klienta (stejně jako napříč celou důvodovou zprávou k novele AML zákona) je hojně skloňován tzv. **rizikově orientovaný přístup**, který povinné osobě ukládá, aby zhodnotila míru rizikovitosti daného obchodu i profil konkrétního klienta (přičemž zohlední rizikové faktory uvedené v hodnocení rizik podle § 21a AML zákona).

Ke zpřísnění úpravy došlo v oblasti **kontroly klienta**. Kontrola klienta ve smyslu § 9 odst. 2 písm. b) AML zákona zahrnuje mj. zjištění totožnosti skutečného majitele a přijetí opatření k ověření jeho totožnosti z **důvěryhodných zdrojů**. Povinné osobě se tak ukládá, aby údaje ověřila z důvěryhodných zdrojů, což znamená, že se nesmí spoléhat pouze na jeden zdroj informací. Prohlášení klienta ve většině případů za důvěryhodný zdroj považovat nelze.⁹

Novela v § 9a AML zákona explicitně zakotvila institut zesílené identifikace a kontroly klienta, který je třeba aplikovat v případech, kdy klient, obchod nebo obchodní vztah implikuje zvýšené riziko legalizace výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu. Konkrétní opatření uplatňovaná povinnou osobou v rám-

ci zesílené identifikace a kontroly klienta jsou zakotvena v § 9a odst. 3 AML zákona, jedná se např. o získání dalších dokumentů nebo informací o skutečném majiteli, zamýšlené povaze obchodního vztahu a zdroji peněžních prostředků a jiného majetku klienta a skutečného majitele, nebo jejich ověření z více důvěryhodných zdrojů. Právě absence výslovného zakotvení zesílené hloubkové kontroly v českém právním řádu byla České republice ze strany MONEYVAL dlouhodobě vytýkána, a její implementaci tak bylo v tomto směru učiněno doporučením MONEYVAL zadost.¹⁰

Ke zpřísnění úpravy došlo rovněž ve vztahu k tzv. předplaceným kartám, kde novela snížila limity pro aplikaci výjimky z povinnosti identifikace a kontroly klienta zakotvené v § 13a AML zákona.

Ve vztahu k institutu zjednodušené identifikace a kontroly klienta¹¹ zakotvenému v § 13 AML zákona novela přinesla změnu spíše koncepční povahy, když zrušila dosavadní taxativní vymezení podmínek, za nichž lze tento postup aplikovat. I nadále se však jedná o výjimku, jejíž využití předpokládá ověření snížené míry rizika, což musí být náležitě **odůvodněno v hodnocení rizik dle § 21a AML zákona**. Jakákoliv objektivní pochybnost o nízkém riziku aplikaci této výjimky vylučuje.¹²

Postup v případě zjištění nesrovnalosti

Novinkou je §15a AML zákona,¹³ který zakotvuje postup při zjištění nesrovnalosti.¹⁴ Pokud povinná osoba při provádění kontroly klienta zjistí, že údaj o jeho skutečném majiteli (současném nebo bývalém) v evidenci neodpovídá skutečnosti, má povinnost tento rozpor řešit. Pakliže klient zjištěnou nesrovnalost bez zbytečného odkladu (zpravidla do 30 dnů od upozornění) nevyvrátí nebo neodstraní, povinná osoba musí tuto nesrovnalost oznámit soudu, který je k řízení o nesrovnalosti příslušný podle zákona o evidenci skutečných majitelů. Příslušný soud při splnění určitých podmínek následně zahájí řízení o nesrovnalosti podle § 44 zákona o evidenci skutečných majitelů. Spolu s vydáním usnesení o zahájení řízení o nesrovnalosti soud do evidence skutečných majitelů současně запиše poznámku o nesrovnalosti.¹⁵

Ve vztahu k advokátům je uvedena oznamo-

Pokračování na str. 5

K vybraným aspektům novely AML zákona

Pokračování ze str. 4

vací povinnost korigována výlukami na ochranu povinnosti mlčenlivosti advokáta. Podle § 27 odst. 1 AML zákona se totiž § 15a „nepoužije u advokáta, pokud jde o informace o klientovi, jež získal od klienta nebo jakýmkoliv jiným způsobem během nebo v souvislosti s:

a) poskytováním právních porad nebo následným ověřováním právního postavení klienta,

b) obhajobou klienta v trestním řízení,

c) zastupováním klienta v řízení před soudy, nebo

d) poskytováním jakýchkoliv právních porad týkajících se řízení uvedených v písm. b) a c), a to bez ohledu na to, zda tato řízení již byla zahájena či nikoliv, nebo zda již byla ukončena.“

Reforma správního trestání a správní dozor nad plněním povinností dle AML zákona

Významných změn doznala také úprava správního trestání a správního dozoru na úseku boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

V reflexi dlouhodobých výtek směřující proti tomu, že dosavadní sankční úprava nebyla dostatečně odrazující, novela přinesla **citelné ztížení sankcí**, jež je možné uložit pachateli přestupku podle části 6. AML zákona. V případě vybraných přestupků, které byly spáchány závažně, opakovaně nebo byly páčány soustavně, horní hranice sazby pokuty dosahuje 130 000 000,- Kč.

Ruku v ruce s rozšířením povinností povinných osoby novela AML zákona zakotvila také **nové skutkové podstaty přestupků**.

Ve vztahu k **advokátům** je dále významné, že porušení povinností podle AML zákona může být kvalifikováno jako **přestupek podle § 35a zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii**, v platném a účinném znění, za jehož spáchání je možné advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi uložit citelné správní tresty.¹⁶

V rámci **úpravy působnosti a pravomoci dozorčích orgánů** byla nově **zakotvena subsidiární pravomoc Finančního analytického úřadu, aby sám provedl kontrolu u člena profesní komory** (advokáta, notáře, auditora, soudního exekutora nebo daňového poradce), to však pouze za předpokladu, že příslušná profesní komora nejpozději do 60 dní od doručení písemného podnětu Úřadu k vykonání kontroly nereagovala a kontrolu nebo řízení o přestupku sama nezahájila.

Závěr

Je zřejmé, že předestřená implementační

právní úprava s sebou přinesla řadu nových povinností, popřípadě zpřísnění povinností dosavadních, a ruku v ruce s tím zakotvila i mechanismy citelného postihu v případě jejich porušení.

S ohledem na poměrně dynamický legislativní vývoj v této oblasti je nezbytné věnovat jí náležitou pozornost s cílem vyvarovat se možných porušení zákona a negativních dopadů s tím spojených.

Mgr. Monika Gardlíková,
advokátka

Rödl & Partner

Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.

Příspěvek byl původně uveřejněn na
www.epravo.cz

- 1 AML zákon nabyl účinnosti dne 1. září 2008 a od této doby byl již více než dvacetkrát novelizován. Novela AML zákona je účinnou od 1. ledna 2021, ovšem s výjimkou řady ustanovení, jež nabývají účinnost později.
- 2 Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU, k dispozici >>> zde.
- 3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, k dispozici >>> zde.
- 4 Výbor MONEYVAL je nezávislý monitorovací mechanismus Rady Evropy, který hodnotí efektivitu systému boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu v členských zemích.
- 5 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a další související zákony. Sněmovní tisk 909/0, 2020, s. 102.
- 6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie, k dispozici >>> zde.
- 7 Při aplikaci dosavadního znění AML zákona vyvstávaly např. interpretační nejasnosti ohledně toho, na jaké činnosti povinné

osoby se požadavky tohoto zákona vztahují. Z § 54 odst. 1 vyplývá, že se jedná pouze o činnosti, jež jsou předmětem jejich podnikání, nicméně řada povinných osob má další předměty činnosti, které však už z pohledu AML nejsou relevantní. Novelizované znění § 4 odst. 1 AML zákona proto zpřesňuje a nájisto staví dosavadní převládající výklad, podle něhož se povinnosti vyplývající z tohoto zákona vztahují pouze na ty činnosti povinných osob, jež jsou v souladu s § 2 AML pro jejich status povinné osoby určující (resp. tento status zakládají) (srov. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a další související zákony. Sněmovní tisk 909/0, 2020, s. 147).

Zjišťování skutečného majitele transakce má postihnout situace, kdy je transakce konstruována takovým způsobem, aby zastírela osobu, jež nad transakcí v konečném důsledku vykonávají rozhodující vliv nebo z ní mají převážný prospěch. Typickým příkladem takové konstrukce je použití tzv. bílých koní ve snaze zakrýt skutečného majitele transakce (srov. tamtéž, s. 148).

Tamtéž, s. 155.

Tamtéž, s. 156.

SCDD (simplified customer due diligence).

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a další související zákony. Sněmovní tisk 909/0, 2020, s. 164.

Novela AML zákona má dělenou účinnost, přičemž § 15a AML zákona nabyde účinnosti dne 1. června 2021.

Nesrovnalost vymezuje zákon o evidenci skutečných majitelů v § 2 písm. n) jako „stav, kdy platné údaje nebo údaje, které byly z evidence skutečných majitelů vymazány bez náhrady nebo s nahrazením novými údaji, neodpovídají nebo neodpovídaly skutečnému stavu, nebo stav, kdy v evidenci skutečných majitelů nejsou zapsány žádné údaje.“

Smyslem tohoto institutu je zprostředkovat uživatelům evidence pochybnost o správnost údajů v evidenci, resp. povědomí o tom, že určitý údaj je předmětem zkoumání soudu v rámci řízení o nesrovnalosti. Vyznačení poznámky samo o sobě neznamená, že nositel práv představuje vyšší riziko, nicméně povinným osobám v jeho důsledku vyvstává povinnost podniknout další kroky k ověření identity skutečného majitele (srov. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů. Sněmovní tisk 886/0, 2020, s. 35, 163).

VRÁBLIKOVÁ, Petra. Nepřehlédněte! Velká novela AML zákona zavedla nové rozsáhlé povinnosti [online]. 15. 1. 2021. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné >>> zde.